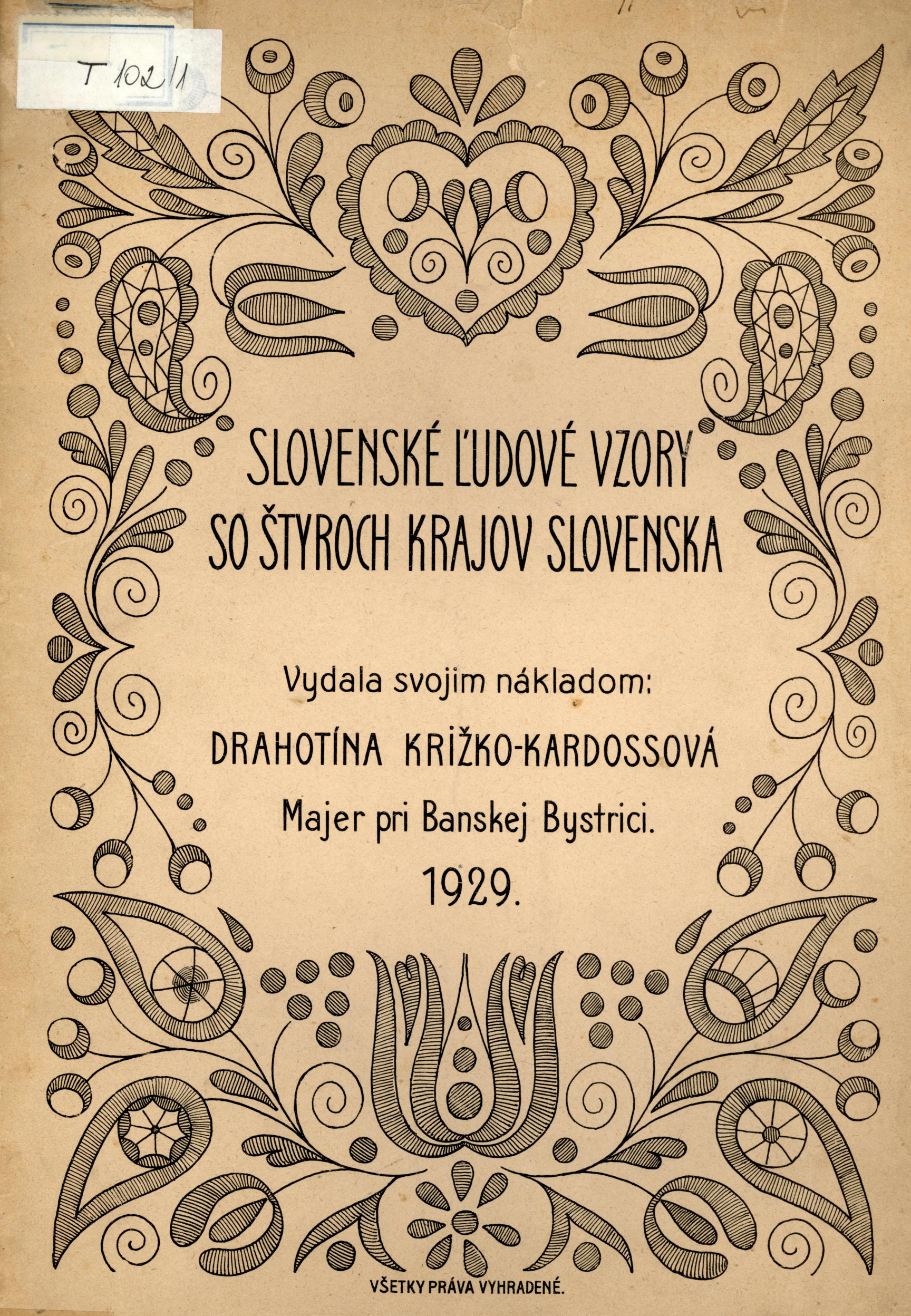

T 102/11

SLOVENSKÉ LUDOVÉ VZORY
SO ŠTYROCH KRAJOV SLOVENSKA

Vydala svojim nákladom:

DRAHOTÍNA KRIŽKO-KARDOSSOVÁ

Majer pri Banskej Bystrici.

1929.

Vrelej pamiatke

Panej LUDMILY MARKOVIČOVEJ
rodenej BOOROVEJ, zaslužilej pra-
covnici v národe slovenskom

venuje

Drahotína Križko-Kardossová.

T 102/1

~~VI A 29~~

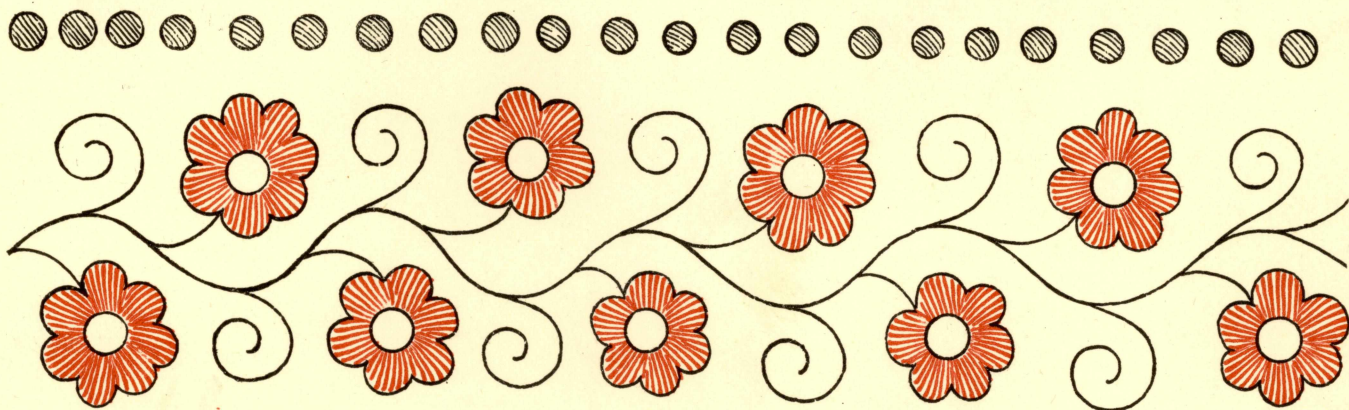
~~A 14~~

Inv. č. 972

Nitriansky vzor.
Jaštericové ruže.

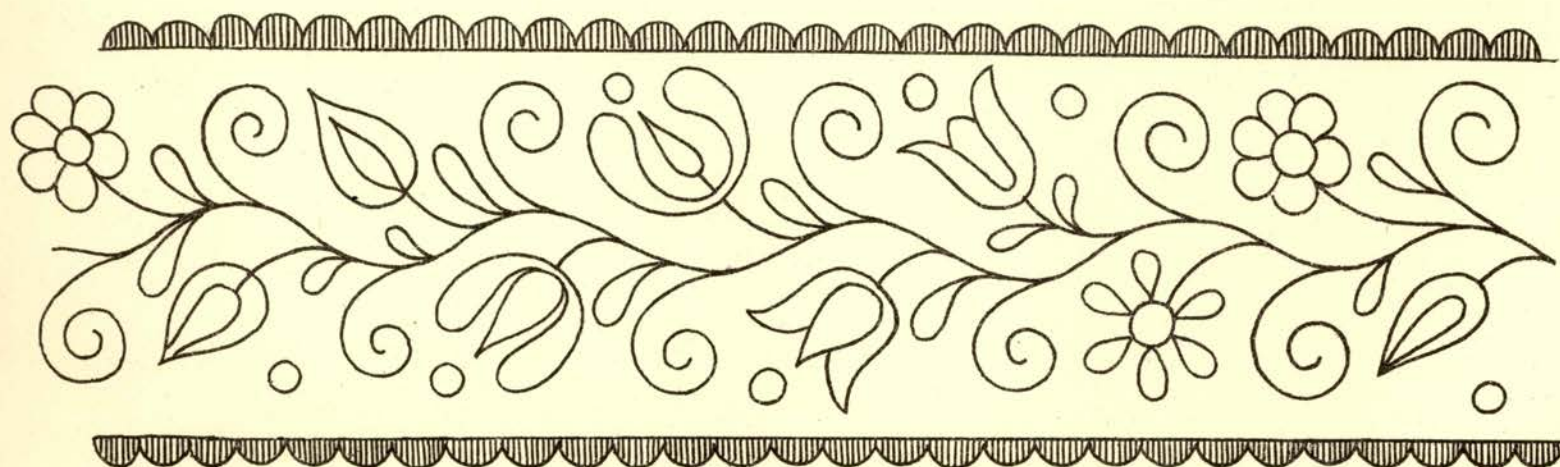
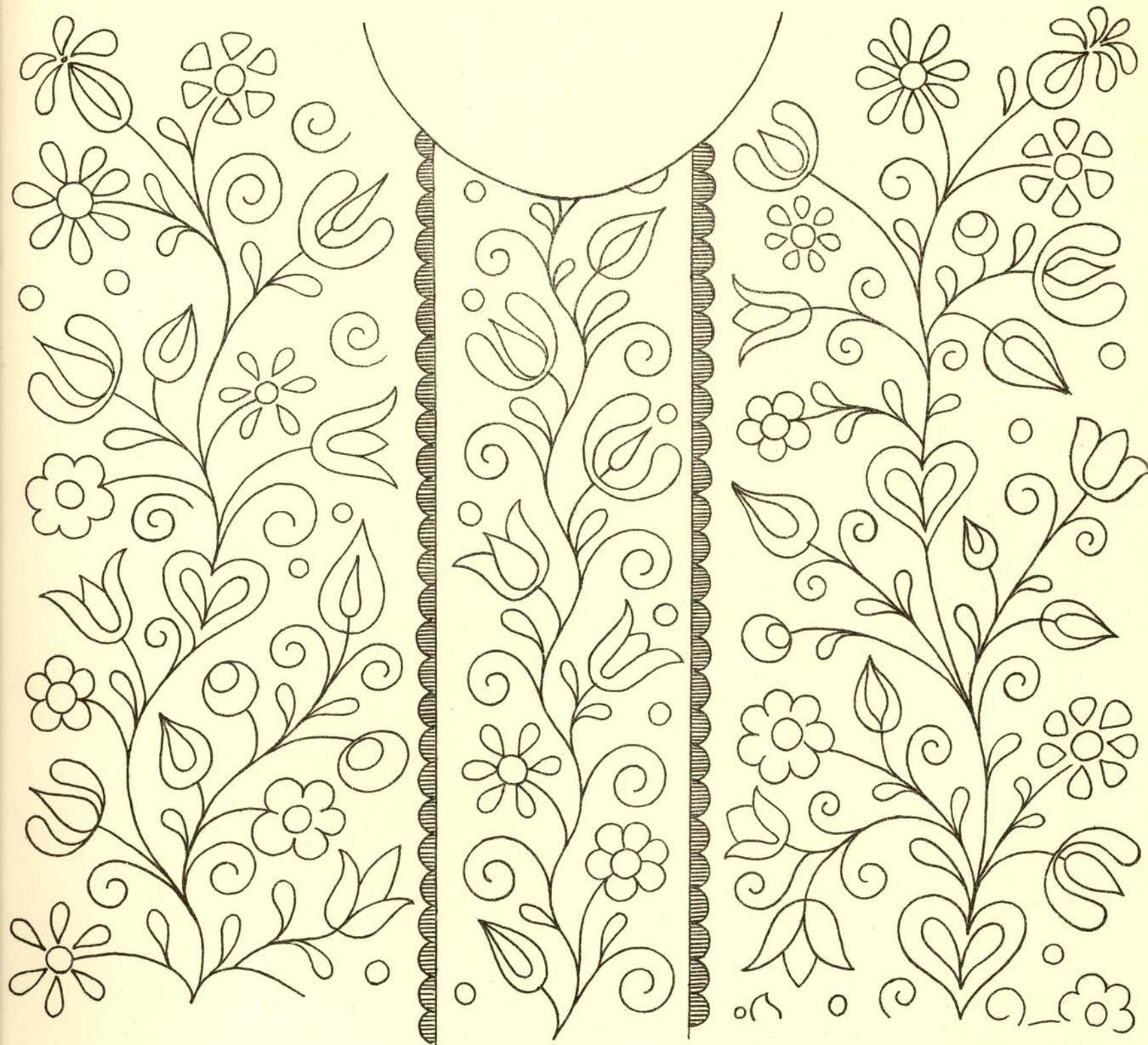
I. tab.

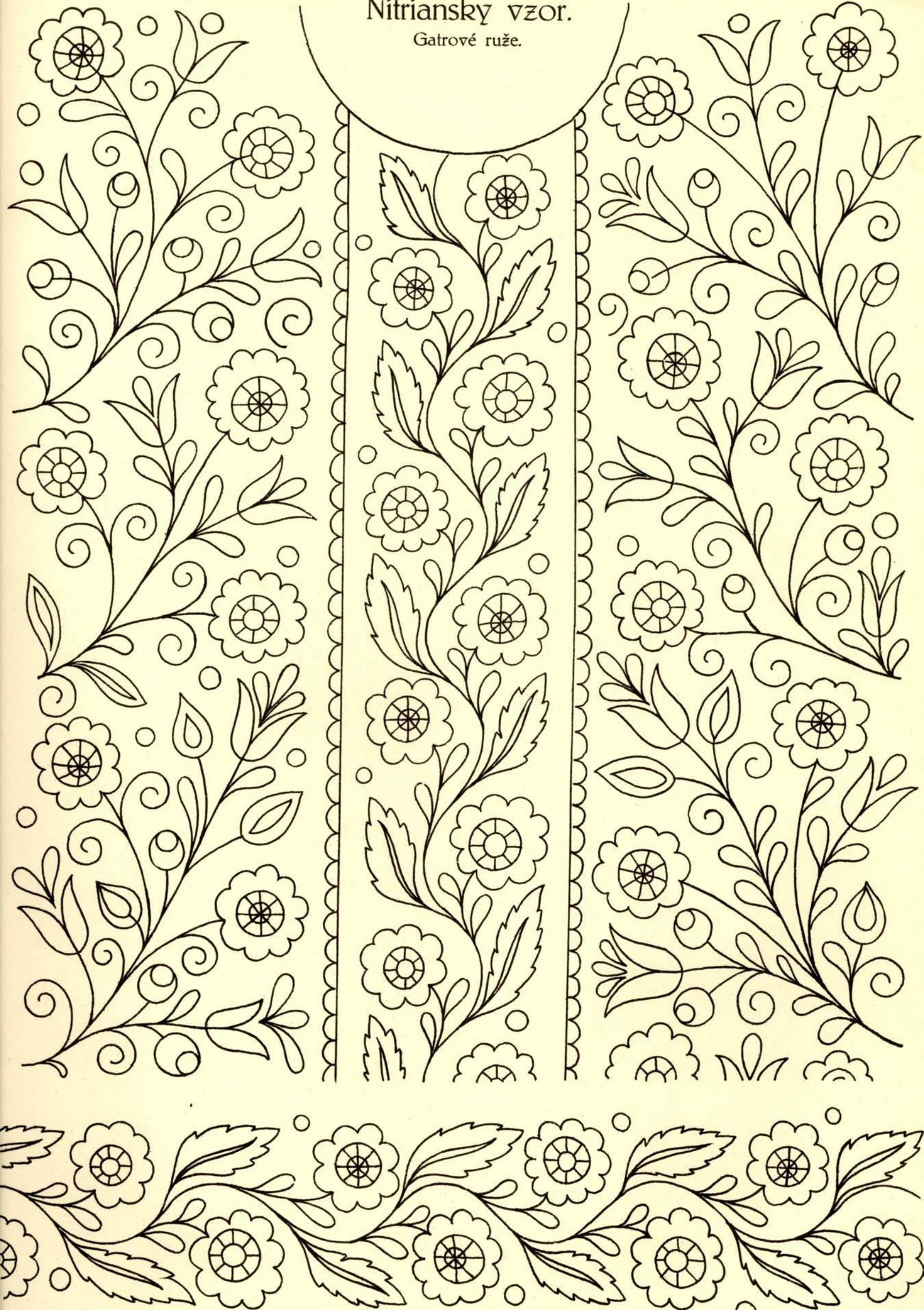

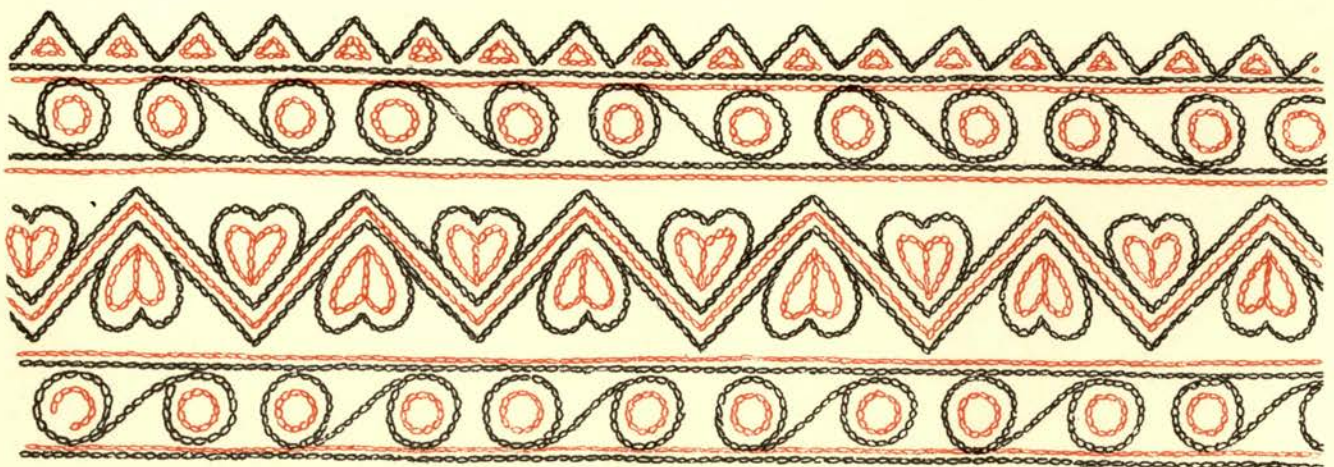
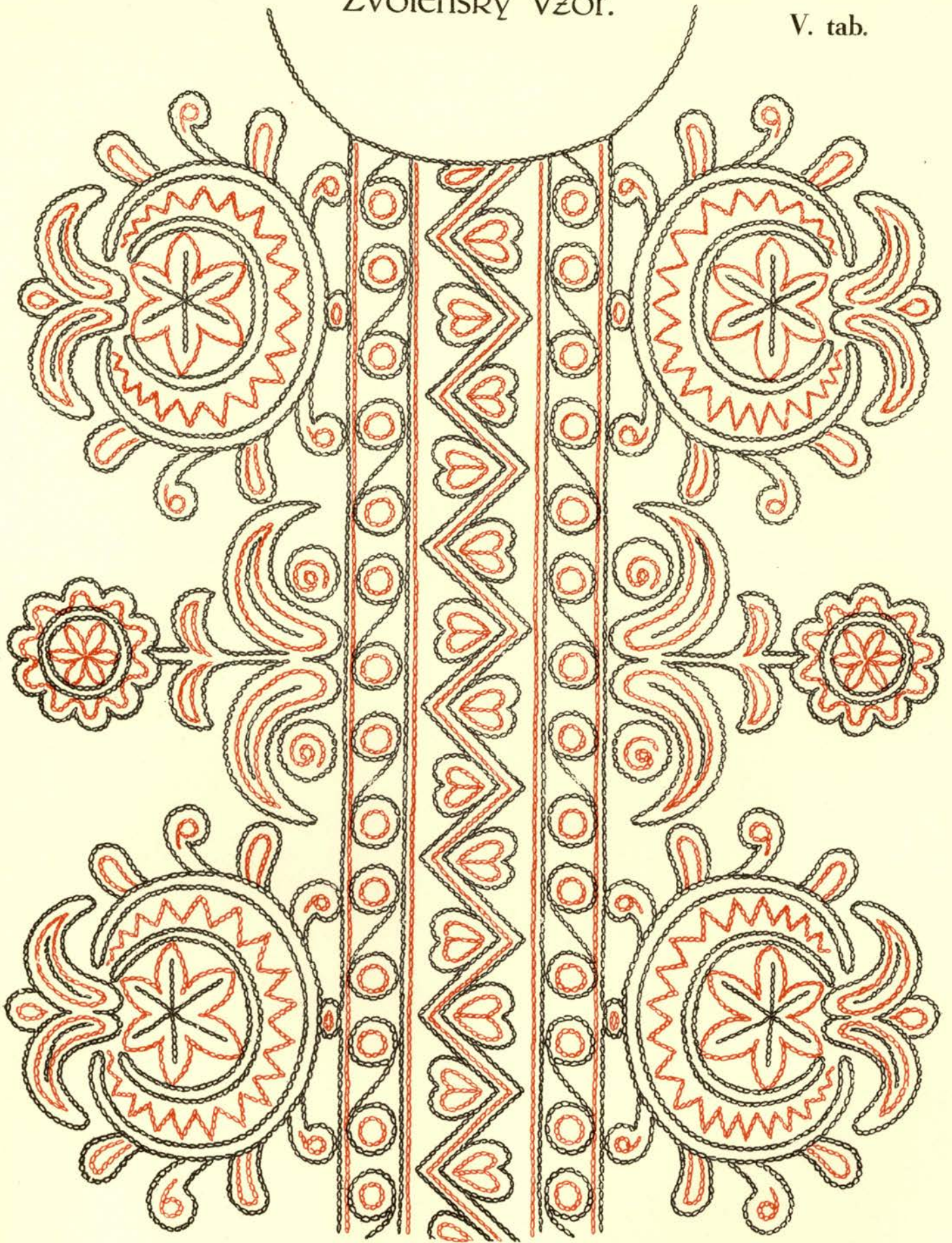
Nitriansky vzor.
Klieščavá vzorka.

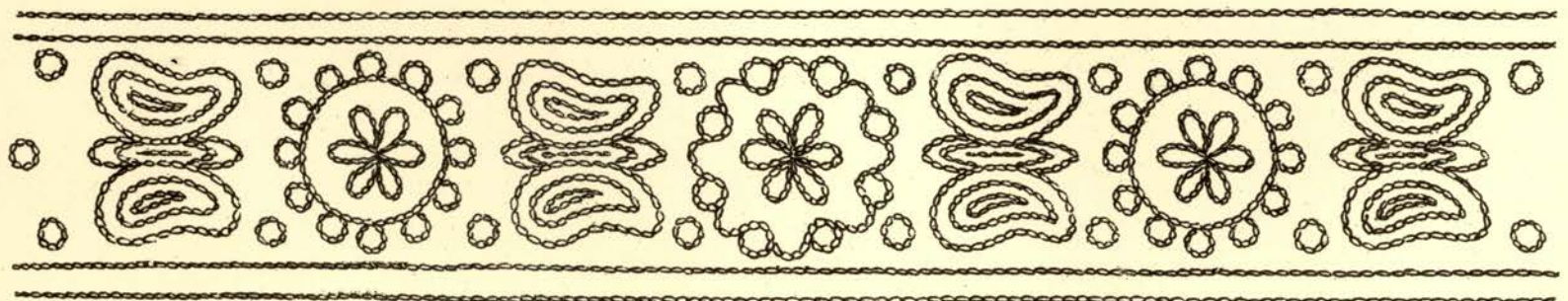
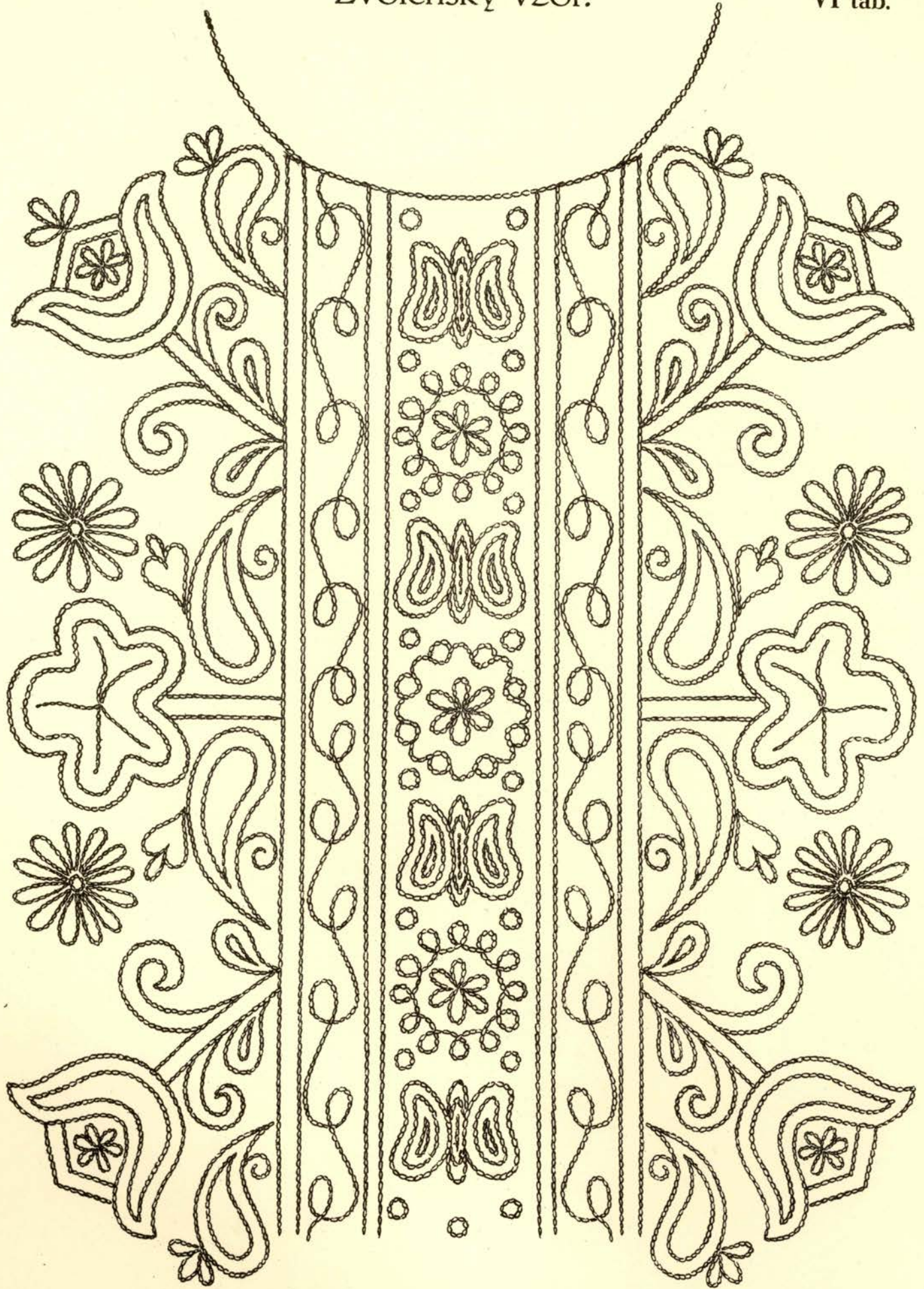
III. tab.

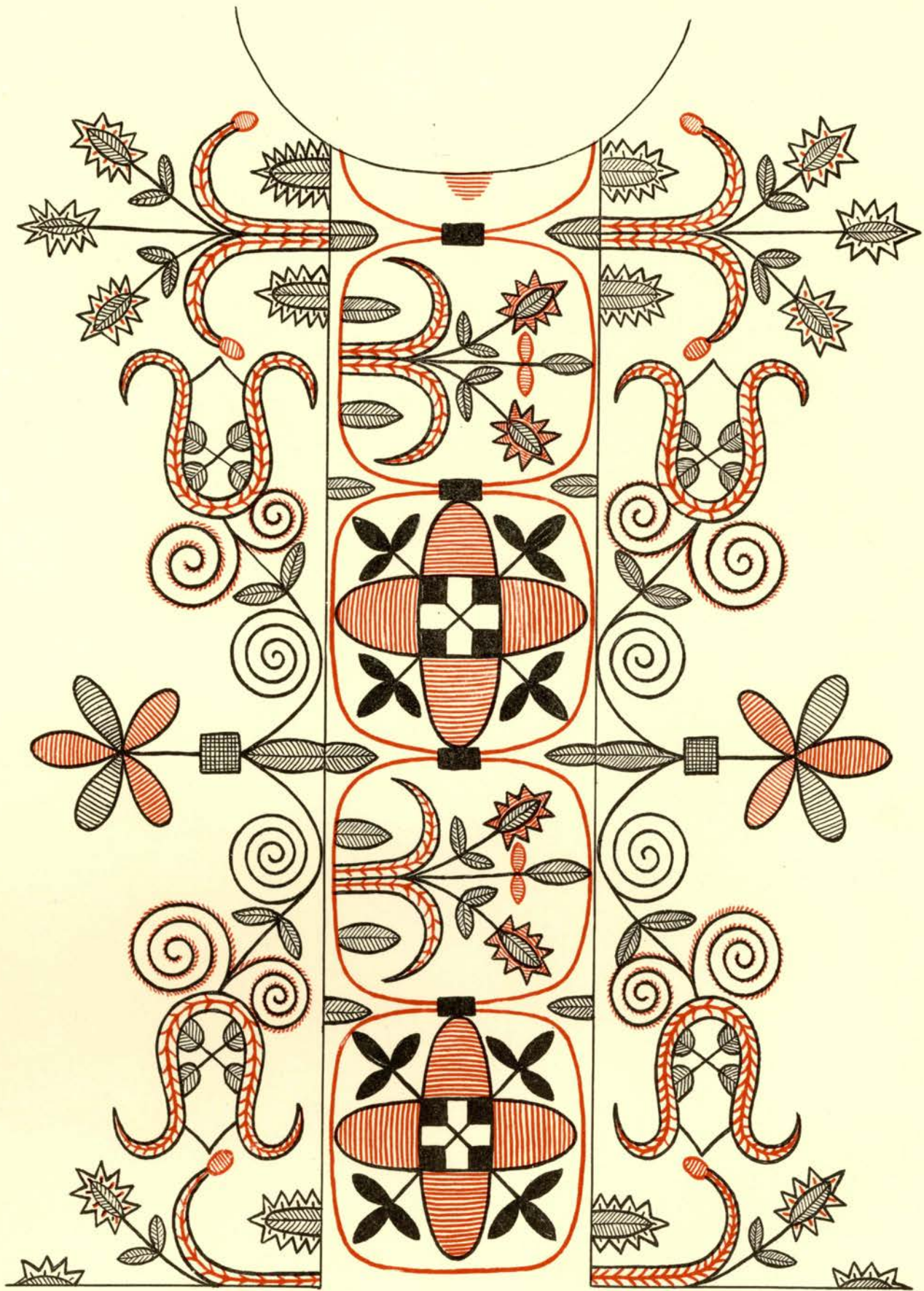

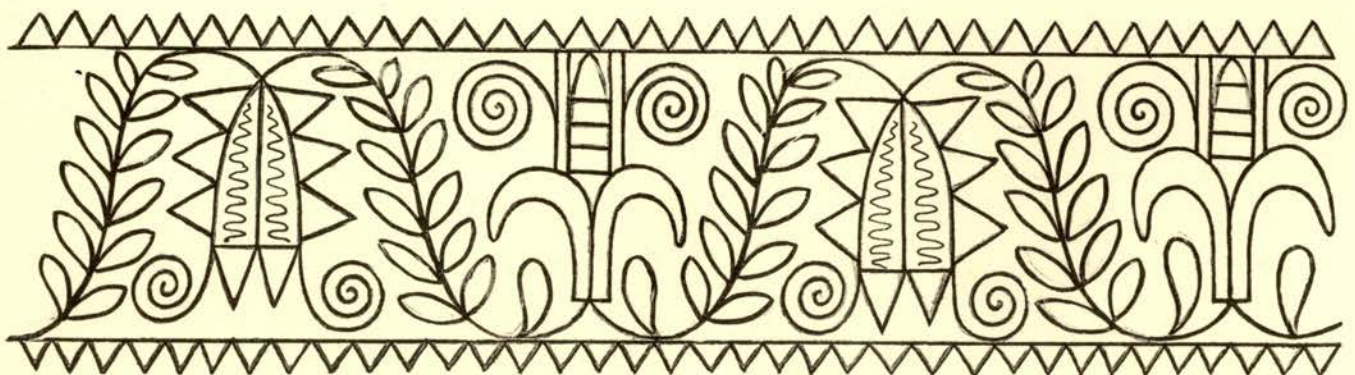
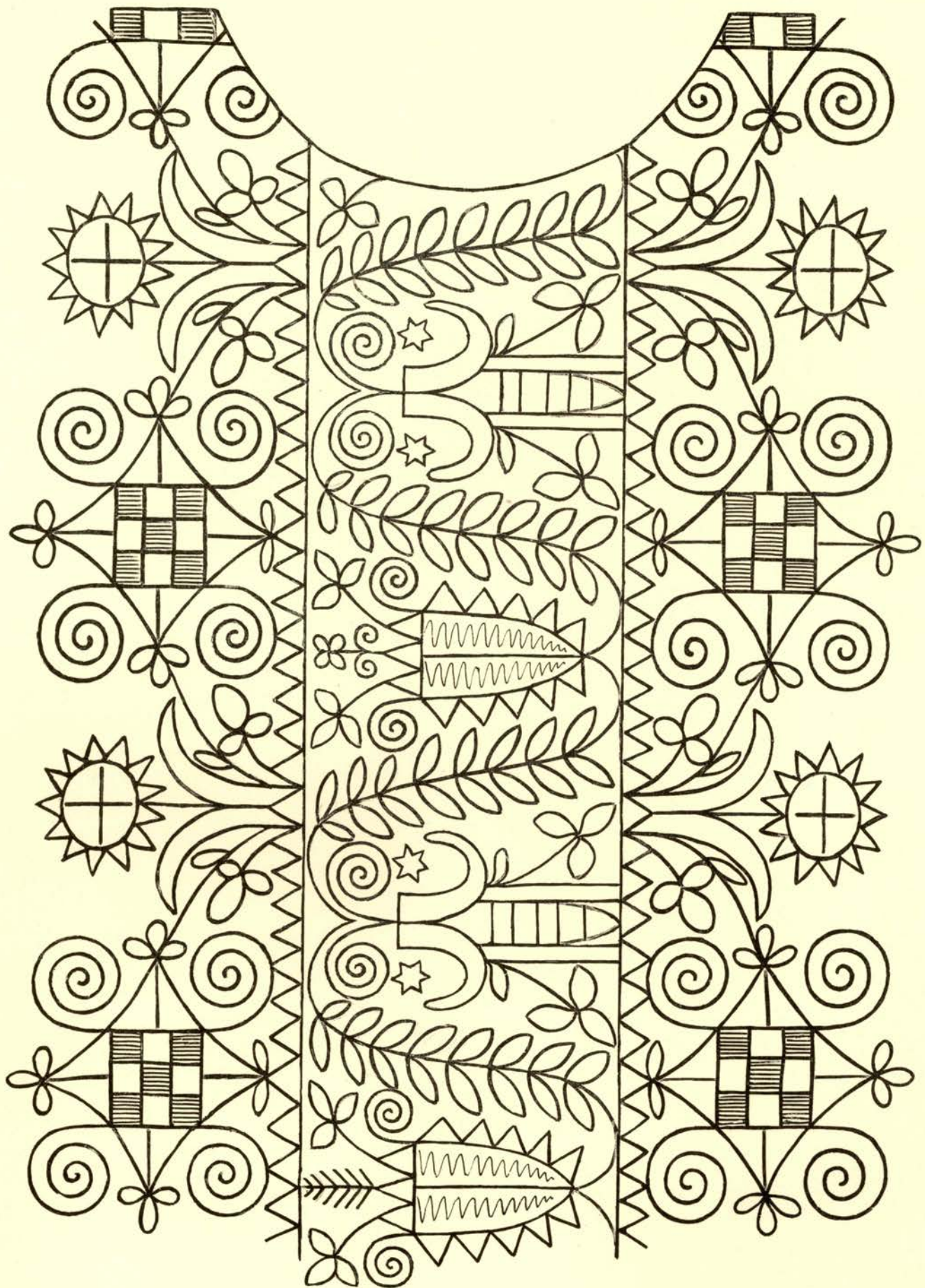
Nitriansky vzor.
Gatrové ruže.

Hontiansky vzor.

Vysvetlenie.

- I. tabuľka je „Nitriansky vzor“, známy pod menom „Piešťanská výšivka“. Ľud menuje tento vzor „*Jaštericové ruže*“. Vyšiva sa plochým a stonkovým stehom.
- II. tabuľka je tiež „Nitriansky vzor“ alebo „Piešťanská výšivka“. Vzor je „*Na kolesá*“.
- III. a IV. tab. sú taktiež „Nitriansky vzor“ alebo „Piešťanská výšivka“, predstavuje nám pomenovanie ľudové: prvšia „*Klieščavá vzorka*“, druhá „*Gatrové ruže*“. Uprostred týchto kvietkov sú rôzne pavučinky takzvané gatre urobené. Vyšiva sa tiež plochým a stonkovým stehom.
- V. a VI. tab. podávajú nám vzor zo Zvolenskej župy, zvaný „*Slatinská výšivka*“. Je prevedená retiazkovým stehom. Ľud vyšiva ju tak, že si plátno natiahne na sito a držiak v pravej ruke na vrchu sita krivú ihlu (háčik) od spodu ľavou rukou držiak zas niť, — našiva retiazky na plátno.
- VII. a VIII. tab. predstavujú „Trenčiansky ľudový vzor“ z *Púchovskej doliny*. Používa mnoho skrútok. Vzor vyšitý je prepletavým stehom.
- IX. tab. uvádza nám „Hontiansky ľudový vzor“ z okolia Krupiny. Ľud užíva tieto vzory hlavne na rukávce a čepce. Vyšivajú v rozmanitých farbách. V prostriedku sú „*Osmorohé hviezdy s bielymi krížikami*“, krajom sú „*Väžičky*“ a „*Zvončeky*“. Našivajú krížikavým stehom z opaku.
- X. tab. je tiež „Hontiansky ľudový vzor“ z okolia Krupiny. Prostriedkom sú „*Vtáčky*“, po krajoch „*Pierkastô*“, „*Omietka*“, „*O troch krížikoch*“. Je tak prevedené ako hore vyššie.

Týmto mojím dieľom predostieram ľudové vzory na národné košele zo štyroch krajov Slovenska a síce: z Nitrianskej, Zvolenskej, Trenčianskej a Hontianskej župy. Dajú sa upotrebiť i na iné predmety. Všade je iný ornament a iná technika, t. j. odlišný vzor a inakšie šitie.

V roku 1887 bola v Turčianskom Svätom Martine obdivuhodná výstava slovenských ľudových výšivôk. Na popud horlivých Sloveniek usporiadaná bola niekoľkými národovcami, ktorí už vtedy znali skvosty nášho ľudu a chceli týmto činom oboznámiť obecnosť i z takých miest, kde niet ľudových výšivôk.

Táto výstava vyvolala všeobecný obdiv a zatým našly sa viacktoré šlachetné duše, ktoré daly pracovať - vyšívať tomu umnému ľudu na rôzne predmety a staraly sa zároveň o to, aby takéto svojrázne pekné slovenské výšivky boli bezžistne rozpredané preto, len aby uvedomelá inteligencia naša nimi oboznámená bola. Mnohé tie vypisovačky z ľudu s nevšednou zručnosťou kreslily národné vzory. Chýrna z týchto bola Talajková z Veselého pri Piešťanoch, ktorá svoje umenie ukázala i na „Národopisnej výstave“ v Prahe roku 1895. - V tej dobe nastaly a ujaly sa takzvané národné košele mužské a halenky ženské; každý, kto bol povedomý Slovák - Slovenka, držal si za svätú povinnosť nosiť vyšívané košele - halenky. Bolo to všetko ľudové vyšívanie z rôznych krajov Slovenska.

Medzi takéto horlivé sprostredkovateľky v rokoch po výstave patrila obetivá pracovníca pí Ľudmila Markovičová a slečna Hermína Moštenanová. Ich zásluhou je i to, že pritiahly ma k podobnej národnej práci ako i p. farár Andrej Kmeť, predseda Muzeálnej Slovenskej Spoločnosti, ktorého pričinením upravená som bola k hontianskym ľudovým výšivkám a tak povstala i moja prvšia práca: „Vzorník ľudového vyšívania v Honte na Slovensku“.

Nech naše školy a milovníci umenia ľudového oboznámia sa s týmito slovenskými ľudovými vzormi a upotrebia ich pri každej vhodnej príležitosti.

N a z d a r !

Banská Bystrica — Majer r. 1929.

Drahotína Križko-Kardossová.